

Квіти маленької Іди

Ганс Крістіан Андерсен

Переказ Віти Левицької

— Мої бідолашні квіти зовсім зів'яли, — сказала маленька Іда. — Учора ввечері вони були такі гарні, так тішили око, а тепер кожна пелюсточка засохла і змарніла. Чому так сталось? — спитала вона студента, який сидів на дивані.

Вона дуже любила його, адже він розповідав неймовірно захопливі історії, та ще й вирізав із паперу дивовижні фігурки: серця з танцюючими панночками всередині, різноманітні квіти, палаци з дверцятами, які можна було відчиняти й зачиняти. Одне слово, то був справжнісінький штукар!

— Чому мої квіти сьогодні так кепсько виглядають? — запитала вона знову, показуючи свій зів'ялий букет.

— Знаєш, що з ними сталось? — спитав студент. — Вони вчора цілісіньку ніч гуляли на балу, тож сьогодні їхні голівки схилились і не бажають триматись рівненько.

— Квіти не вміють танцювати, — заперечила маленька Іда.

— Вміють, — наполягав студент. — Щойно стає темно і ми всі засинаємо, вони починають веселитися. Майже кожної ночі проводять бали.

— А дітям не можна туди піти?

— Маленьким маргариткам можна. І ліліям, що квітнуть у долині, теж.

— А де танцюють найкрасивіші квіти? — запитала Іда.

— Ти ж частенько відвідуєш чудовий садочок із квітами неподалік од міста, той, що біля літнього королівського палацу? Пригадуєш озеро, де до тебе близько-близько підпливають лебеді, коли ти годуєш їх крихтами хліба? Так ось, я впевнений, що найкрасивіші квіти танцюють саме там.

— Я вчора була там зі своєю мамою, — сказала Іда, — але на деревах уже не було й листочка, та й жодної квітки довкруги я не бачила. Де вони всі? Минулого літа їх було там безліч.

— Звісно ж, вони заховались у палац, — промовив студент. — Скажу по секрету: щойно король із усім своїм почтом повертається до міста, квіти втікають із саду до палацу й там розважаються. Ти б їх бачила! Дві найпишніші троянди залазять на трон — вони стають королем і королевою. Червоні гребінці вишиковуються по обидва боки, що рівненько стояти й кланятись, як лакеї біля покоїв. Тоді приходять й починається великий бал. Сині фіалки — це гардемарини. Танцюють вони з гіацинтами й крокусами, ще й називають їх панночками. А тюльпани та тигрові лілії — наче старші віком пані, що спостерігають за танцями й наглядають за тим, щоб усе було в рамках гарних манер.

— Але невже ніхто не карає квіти за те, що вони танцюють у королівському палаці? — запитала Іда.

— Про це ніхто й не здогадується, — відповів студент. — Звісно, там є старий

наглядач, який мусить стежити за палацом. Деколи він ходить уночі зі своєю зв'язкою ключів. Але щойно квіти чують брязкання ключів, вони затихають і ховаються, й лише їхні голівки визирають з-за фіранок. Тоді старий наглядач каже: "От пахне квітами". Проте нічого не бачить.

— Як весело! — маленька Іда заплескала в долоні. — А я могла би побачити ці квіти?

— Легко, — запевнив студент. — Наступного разу, коли підеш туди, не забудь зазирнути у вікно. Там ти побачиш їх, точнісінько, як я сьогодні. Висока жовта лілія лежала просто на дивані, вдаючи із себе фрейліну.

— А чи можуть квіти, які живуть у ботанічному саду, відвідувати палац? Це ж так далеко!

— Звісно, можуть! Вони вміють літати, якщо треба. Ти бачила гарненьких метеликів — білих, жовтих, червоних? Вони дуже схожі на квіти, й це не дивно. Бо ж вони й справді квіти, що злетіли зі своїх стебел високо-високо у повітря. Вони махають пелюстками, ніби крильцями, й так летять. Вони отримали дозвіл злетіти за те, що дуже чемно поводитись, тож тепер літають, замість того щоб сидіти вдома, на своїх стеблах. З часом їхні пелюсточки перетворюються на справжні крильця. Ти й сама їх бачила. Втім, можливо, квіти з ботанічного саду й справді ніколи не були в королівському палаці. Може, вони й не здогадуються, які там веселощі тривають майже кожної ночі. Але я знаю, як можна здивувати професора ботаніки. Ти знаєш, про кого я, — він сусід, живе поруч. Наступного разу, коли ти будеш у саду, розкажи одній квіточці про те, що в королівському палаці проводять пишні бали. Вона розкаже іншим, і вони всі разом туди полетять. Тож, коли професор прийде в сад, він побачить, що квітів нема, а куди вони зникли і як, здогадатись не зможе.

— А як квітка зможе розказати про це іншим? Адже квіти не вміють говорити.

— Звісно, не вміють, — погодився студент. — Але вони можуть спілкуватись знаками. Ти ніколи не помічала, що коли повіває вітерець, квіти кивають одна одній чи махають листочками. Ось так вони спілкуються.

— А професор ті знаки розуміє?

— Певен, що розуміє. Якось він прийшов у сад і побачив, що кропива своїми жалючими листочками показує гарненькій червоній гвоздиці щось на кшталт такого: "Ти така вродлива, я тебе кохаю!" Професору це дуже не сподобалось, тож він ударив кропиву по листках — усе одно що по пальцях. Але ж кропива жалить, тож він дуже попик руки, й більше до кропиви не лізе.

— Яка смішна історія! — засміялась маленька Іда.

— Хіба можна забивати дитині голову такими дурницями? — обурився занудний радник, який також прийшов у гості й зараз сидів на дивані. Він дуже не любив студента. Він завжди бурчав, коли бачив, як студент вирізує дивні, різючі картинки, наприклад злочинця, який висить на шибениці й тримає серце у руках, аби показати, що його стратили за крадіжку сердець; інколи відьму на кочерзі з власним чоловіком на носі. Радник усе це страшенно засуджував, він казав точнісінько як зараз: "Хіба

можна забивати дитині голову такими дурницями і безглуздими вигадками?"

Але для маленької Іди історія, яку розповів студент, здавалася просто надзвичайною. Її квіти не можуть тримати голівки рівно, бо вони дуже стомилися, протанцювавши цілу ніч. Певно, вони захворіли. Вона забрала їх на маленький гарний столик, де тримала свої іграшки. Її лялька Софія саме спала в іграшковому ліжечку, але маленька Іда сказала їй:

— Софіє, ти мусиш прокинутися. Сьогодні тобі доведеться спати у ящику, бо мої бідолашні квіточки захворіли. Може, якщо я сьогодні покладу їх спати у твоєму ліжечку, вони видужають.

Коли вона взяла ляльку, Софія набурмосилася, бо дуже не хотіла віддавати своє ліжечко.

Іда поклала квіти до ліжка й накрила їх легеньким покривальцем, підіткнувши краї. Дівчинка наказала їм поводитись чемно й тихенько лежати, поки вона зробить їм чаю — тоді вони неодмінно видужають і будуть завтра почуватися здоровими. Вона закрила запону довкола ліжечка, щоб ранкове сонце не світило їм у личка.

Цілісінький вечір вона думала над історією, яку розповів їй студент, аж сама лягла спати. Дівчинка дивилась крізь завіси на вікнах на кімнатні квіти, які вирощувала її мама, — тюльпани й гіацинти. Іда тихенько прошепотіла до них:

— Я знаю, що ви сьогодні підете на бал.

Але квіти вдавали, ніби не розуміють її.

Проте маленька Іда знала їхній секрет.

Лежачи в ліжку, вона дуже довго думала про те, як добре було б побачити квіти, що танцюють на балу в королівському палаці. "Цікаво, а мої квіточки й справді там побували?" — розмірковувала вона. Врешті дівчинка заснула. Коли вона прокинулась серед ночі, то пригадала, що їй снились квіти, студент і занудний радник, який лаяв студента й казав, що все це — дурнуваті вигадки. У спальні було дуже тихо. На столі світився нічник, а Ідині тато й мама спали.

— Цікаво, мої квіти й досі сплять у ліжечку Софії? — задумалась Іда. — Хотіла б я це знати.

Вона звелася й поглянула крізь шпарину — двері були нещільно зачинені. Там були її квіти й іграшки. Дівчинка прислухалась, і їй здалось, ніби хтось грає на піаніно, дуже ніжно й гарно — вона ще ніколи не чула, щоб хтось так гарно грав.

— Я впевнена, що це квіти танцюють, — сказала Іда сама собі. — Ох, як хотілося б їх побачити!

Але дівчинка не наважувалась підвестись із ліжка, бо це могло б розбудити її тата і маму.

"Ото якби квіти самі прийшли сюди!" — подумала Іда. Але вони не приходили. А музика все грала й звучала так чудово, що дівчинка більше не могла витримати. Вона навшпиньки підійшла до дверей і зазирнула до сусідньої кімнати. Ох, яке ж неймовірне видовище постало перед нею!

У тій кімнаті не горів нічник, але все ж таки вона була гарно освітлена. Крізь вікно

цідилося місячне світло, й видно було наче вдень. Гіацинти й тюльпани вишикувались на підлозі у дві лави. На підвіконні не було вже нікого. Вазони з-під квітів стояли порожні, а квіти танцювали кімнатою — то з'єднувались у коло, то розбивались на пари й кружляли, обхопивши одна одну довгими зеленими листочками.

За піаніно сиділа висока жовта лілія. Маленька Іда пам'ятала її з минулого літа, коли студент сказав: "Правда ж, ця лілія нагадує міс Лайн?" Усі тоді засміялись, але зараз маленька Іда помітила, що подібність і справді разюча. Коли лілія грала на піаніно, вона поводитись так само манірно, як і та молода панночка, — часом схиляла голову набік і весь час кивала у такт чудової музики.

Ніхто й не підозрював про присутність маленької Іди. Вона бачила, як меткий синій крокус заскочив на стіл, де стояли її іграшки, подався прямісінько до лялькового ліжечка й відсунув запону. Там лежали хворі квіти, але й вони підвелись й кивнули голівками — їм теж кортіло танцювати. Старенький іграшковий сажотрус з розбитою нижньою губою підвівся й уклонився квітам. Вони виглядали цілком здоровими, коли зістрибнули вниз і приєднались до веселощів.

І раптом щось заторохтіло. То березова гілочка, що лишилась із Масниці, зістрибнула вниз, бо думала, що вона теж належить до квітів. Гілочка була прикрашена гірляндою з паперових квітів, а на її верхівці стриміла маленька воскова фігурка у капелюсі з широкими полами, дуже схожому на той, що його носив радник.

Гілочка стрибала на своїх трьох червоних дерев'яних ніжках, та ще й тупотіла ними, адже вона танцювала мазурку. Квіти не могли виконувати цей танок, бо вони були занадто легенькі, аби тупотіти.

Раптом воскова фігурка почала збільшуватися. Чоловічок крутився поміж паперових квітів, що оточували його, й казав:

— Хіба можна забивати дитині голову такими дурницями і безглуздими вигадками?

Зараз він дуже нагадував радника у великому капелюсі — з таким самим жовтуватим обличчям і дуже противний. Але паперові квіти заходились лупцювати його, аж він охляв і знову перетворився на крихітного воскового чоловічка. Це було так кумедно, що маленька Іда засміялася.

Кожного разу, коли березова гілка танцювала, радник також мусив підстрибувати, байдуже, чи він надимався, щоб стати великим і виглядати поважним, чи лишався крихітним восковим чоловічком у великому чорному капелюсі. Справжні квіти, особливо ті, що лежали в ляльковому ліжечку, заступилися за нього і почали вмовляти гілку, що вона дала йому спокій, тож березова гілка зрештою погодилася з ними.

І тут почулося калатання з ящика, де лежала лялька Іди. Сажотрус побіг по краю стола, ліг на живіт й потягнув кришку ящика, щоб відкрити його. Софія сіла й здивовано озирнулася.

— Ого, то в них тут справжній бал! — вигукнула вона. — Чому ніхто мені про це не повідомив?

— Потанцюєте зі мною? — привітно запитав сажотрус.

— З тебе посміховисько, а не кавалер! — відповіла лялька і повернулася до нього

спиною.

Вона гадала собі, що її запросить танцювати хтось із квітів, але ніхто до неї не підійшов. Навіть кашлянула: "Кх-кх!" — але все одно ніхто її не запросив. Та ще й сажотрус пішов танцювати сам, і, до речі, йому непогано воно вдавалося.

Оскільки ніхто з квітів не звертав на Софію уваги, вона стрибнула із ящика на підлогу й упала. Тепер усі квіти підійшли до неї, щоб спитати, чи вона не забилася. Вони були дуже ввічливі з лялькою, особливо ті квіти, що спали в її ліжечку. Софія відповіла, що не забилася. Ідині квіти подякували їй за те, що вона дозволила їм поспати в своєму ліжку, чим дуже її потішили. Вони забрали її у центр кімнати, туди, куди падало місячне світло, і танцювали з нею, а решта квітів стала колом круг них. Тепер Софія не гнівалася. Вона дозволила квітам завжди спати в її ліжечку, а вона спатиме в ящику для іграшок.

Але квіти відповіли:

— Ні, дякуємо. Завтра ми помremo. Скажи маленькій Іді, щоб вона поховала нас у садку, біля могили канарки. Тоді ми знову відродимося наступного літа і виростемо навіть кращими, ніж зараз.

— О, ви не повинні вмирати, — сказала Софія і поцілувала квіти.

Тут відчинились двері до кімнати, й увійшло безліч прекрасних квітів. Іда навіть уявити не могла, звідки вони всі прийшли, — може, навіть просто з королівського палацу. Першими крокували дві величні троянди із золотими коронами на головах. Це були король і королева. Потім левкой та гвоздики, а далі крокували музики. Великі маки й півонії дмухали у горохові стручки, аж обличчя почервоніли з натуги. Сині гіацинти й маленькі проліски дзвонили своїми голівками. Виходила дуже весела музика. За ними йшло багато квітів, і всі танцювали — сині фіалки й ніжні примули, маленькі маргаритки та лілії з долини.

Квіти розцілувались вітаючись. На той бал любо було дивитися! Коли ж настала пора прощатись, маленька Іда теж тихенько повернулась у своє ліжечко. Вона лежала й думала про все, що побачила.

Щойно почався ранок, вона поспішила до свого столика, щоб подивитись, чи її квіти досі там. Дівчинка відсунула запону біля ліжечка. Так, вони й досі лишались там, проте виглядали ще більш зів'ялими, ніж учора. Софія лежала в ящику — там, куди Іда вчора її поклала. Видавалося, вона спить.

— Ти пам'ятаєш, що повинна мені переказати? — запитала маленька Іда.

Але Софія виглядала спантеличеною й не промовила ані словечка.

— Це не дуже гарно з твого боку, — сказала їй Іда. — Подумай тільки, як гарно вони з тобою обійшлись, і згадай, як усі квіти танцювали з тобою.

Дівчинка взяла маленьку картонну коробочку, прикрашену зображенням птахів, і поклала мертві квіти всередину.

— Ця коробочка буде вам замість труни, — сказала вона їм. — Коли до нас у гості приїдуть мої двоюрідні брати з Норвегії, вони допоможуть мені поховати вас у садку, щоб ви відродились наступного літа й вирости навіть прекраснішими, ніж зараз.

Тих братів звали Джонас і Адольф. Батько подарував їм два новенькі луки, і вони взяли їх із собою, щоб показати Іді. Дівчинка розповіла їм про те, як померли її бідолашні квіти, й вони пообіцяли поховати їх. Хлопчики йшли попереду з луками на плечах. Маленька Іда йшла слідом, тримаючи свої мертві квіти у гарній коробці. У садку вони викопали маленьку могилку. Іда поцілувала квіти, закрила коробку й поклала її в землю. А тоді Адольф і Джонас вистрілили із луків над могилою, адже в них не було рушниць чи гармати, щоб віддати останню честь померлим квітам.